

Roelf Haan

Drukke in Delhi

In het laatste oktobernummer was deze column gewijd aan een typering van wat bij onze beleidsmakers in de ontwikkelingssamenwerking de "bevolkingspolitiek" wordt genoemd. De recente historische wortels ervan zijn racistisch en voornamelijk ultrarechts. Intussen hebben we de actie "Eén voor Afrika" gehad (gehad?), die niet in het teken stond van de bevolkingspolitiek, maar van de voedselpolitiek en de noodhulp voor voedsel. Noodhulp heb ik de vorige maand de basis genoemd van de echte ontwikkelingshulp. "De structurele kant van voedselhulp", zegt Frits Eisenloeffel in zijn informatieve artikel in *De Groene Amsterdammer* van 28 november, "wordt helaas door ontwikkelingsdeskundigen in Europa te veel over het hoofd gezien. Zeker door de linkerzijde daarvan, die voedselhulp te vaak op geborneerde wijze afwijst, als uiting van een verwerpelijke geachte caritas-mentaliteit. Huiveringwekkend intellectueel hobbyisme, dwars over mensen en lijken heen".

Van de televisie-marathon op 26 november is mij één beeld het meest bijgebleven: dat van die jonge verpleegster in Chad, die met de medische hulp aan bijna stervenden bezig was "te dweilen met de kraan open", en dat ook openlijk toegaf. Zij gaf directe verpleegkundige assistentie aan hongerende mensen die misschien de volgende maand wegens voedselgebrek definitief zouden sterven. Waarom? "Je moet dat toch doen." Wie oren heeft om te horen die hore, en doe er wat aan om de ontwikkelingssamenwerking met de allerarmsten in Afri-

ka de vereiste vorm te geven. Het hulpgeld dat in de wereld wordt gespendeerd aan sterilisatiecampagnes bedraagt echter meer dan het gehele internationale budget voor de gezondheidszorg. "Eén voor Afrika" ging dwars tegen de geboorte-managers in; het was daarom een veelzeggend signaal. Ik citeer *Germaine Greer*: de ideologie van de "bevolkingsexplosie" vormde „de basis voor het beleid in 1970 waarbij India tijdens de hongersnood voedselhulp onthouden werd". Dit is dus in de lijn van de bekende Engelse econoom van omstreeks 1800, dominee *Thomas Malthus* (vandaar dat deze ideologie het Neomalthusianisme genoemd wordt), die natuurrampen zoals epidemieën en hongersnoden eveneens aanwees als noodzakelijke hulpmiddelen bij de "oplossing van het bevolkingsprobleem". Germaine Greer schreef onlangs een dik boek, in het Nederlands getiteld *Het lot van de vrouw. De politiek van de menselijke vruchtbaarheid*. In de laatste hoofdstukken beschrijft zij op boeiende en knappe wijze het ontstaan van de "bevolkingslobby" en de gevolgen ervan, en zij doet dat met een waarnemingsvermogen dat aan veel ontwikkelingsdeskundigen helaas volstrekt vreemd is. In haar hoofdstuk "De mythe van de overbevolking", begint Greer met een aanhaling uit de best-seller van de Noordamerikaanse bevolkingsbeperker Paul Ehrlich. Dat boek heet *De bevolkingsebom (The Population Bomb)*. Ehrlich doet daarin eveneens verslag van een eigen waarneming. "Verstandelijk heb ik de be-

volkingsexplosie al lange tijd begrepen, maar echt aangevoeld heb ik dit probleem pas tijdens een stinkend hete avond, die ik een paar jaar geleden in Delhi heb doorgebracht. Mijn vrouw, mijn dochter en ik gingen met een aftandse taxi naar ons hotel terug. De zittingen leefden van de vlooiën en de enige versnelling die het deed was de derde. Terwijl we door de stad kropen, kwamen ik een dichtbevolkte achterbuurt terecht. De temperatuur was bovendien 35 graden en de atmosfeer bestond uit een nevel van stof en rook. Overall waren mensen. Etende mensen, wassende mensen, slapende mensen." (Volgt een beschrijving van hun bezigheden: buurten, ruziën, schreeuwen, bedelen, deponeren van behoeften, hangen aan bussen, hoeden van dieren). "Overall mensen, mensen en nog eens mensen. Terwijl we al toeterend langzaam door de menigte reden, gaven stof, lawaai, hitte en de vuren waarop werd gekookt, ons het idee dat we regelrecht in de hel waren beland."

Greer past op deze passage een trefzeker stukje tekstanalyse toe, dat zij van een even geestig als economisch relevant commentaar voorziet. „Dit is dus het probleem dat Ehrlich en zijn betaalmeesters en het lichtgelovige publiek gaan oplossen", zegt hij. "Het bestaat kennelijk in de eerste plaats uit hitte. Sommige delen van de wereld zijn heet, en het is niet waarschijnlijk dat ze dat niet zijn als ze dunner bevolkt zijn. () Alarmerender dan het weer was de taxi. Het feit dat praktisch elke auto die ooit in India de weg is opgeko-

men nog steeds rijdt is waarschijnlijk onverteerbaar voor een burger van een land met een automobiellindustrie; er zijn echter mensen die verrukt zijn van de vindingrijkheid van de Indiërs in dit opzicht. De taxi reed misschien in de derde versnelling omdat er geen andere versnelling was, maar het is waarschijnlijker dat de chauffeur de andere versnellingen niet gebruikte om benzine te besparen." Een echte achterbuurt was het verder zeker niet, waar Ehrlich terecht was gekomen: daar zou geen ruimte geweest zijn voor taxi's, bussen en vee. Het was klaarblijkelijk een stadsdeel waar veel reizigers van buiten aankwamen. "Het was er ook zeker niet drukker dan in Manhattan op een dag door de week om drie uur 's middags: het verschil is dat zich in Delhi alle mensen op straatniveau bevonden." Zo gaat Greer enkele bladzijden door, maar deze bladzijde is vol. Het voedselprobleem in onze wereld-economie brengt zij feilloos onder woorden: "Wij hebben eeuwenlang gestreden tegen de kleine boeren; wij zullen ze niet kunnen vervangen als ze verdwenen zijn."